

International

Journal of Human Sciences

ISSN:2458-9489

Volume 14 Issue 3 Year: 2017

**(1903-1922) football
institutionalization studies
before Turkey Training
Community Alliance (TTCA)
period**

**Türkiye İdman Cemiyeti
İttifakı (Tici) öncesi futbolda
kurumsallaşma çalışmaları
(1903-1922)**

**Yasin Yıldız¹
Murat Özmaden²
Fikret Soyer³
Harun Özmaden⁴**

Abstract

In this research it was aimed to examine the institutionalization studies of football before TİCİ. The research is designed using descriptive and reviewing method. As in the beginning of the 20th century, as in the whole world, football has begun to attract great attention in Turkish society. Especially during the Ottoman period political and religious reasons prevented the play of football. For this reason, Football mostly played under different names and in different regions, the common goals of these sports organizations are "football" that they constituted the first non-institutional organizations of football federation. The first sports organizations in Turkey during the process of football's institutionalization, (1903-1914) The Istanbul Football League (TIFL), (1910-1914) The Istanbul Football Club League (TIFCL), The Friday League, The Friday Unity, football is important in terms of being the leagues which lead the many organizational changes and to give direction to the before TİCİ and after institutionalization periods.

Özet

Bu araştırmada Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı (TİCİ) öncesi futbolda kurumsallaşma çalışmalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada tarama yöntemi esas alınmış betimsel yöntem kullanılmıştır. Osmanlı Devleti döneminde özellikle politik ve dinsel nedenlerle futbolun oynanması engellenmiştir. Bu nedenle Cumhuriyet öncesi dönemde futbol çoğunlukla yabancılar tarafından oynanmış, Meşrutiyetin ilanı ile kurumsallaşma çabalarında önemli adımlar atılarak lig ve birlikler oluşturulmaya başlanmıştır. TİCİ (kurumsal dönem) öncesi spor örgütlerinin ortak hedefleri "futbol" olmakla birlikte şuan ki futbol federe yapısının ilk kurumsal olmayan örgüt yapılarını oluşturmuşlardır. Futbolun kurumlaşma sürecinde ilk spor örgütlenmeleri, (1903-1914) İstanbul Futbol Birliği (İFB), (1910-1914) İstanbul Futbol Kulüpler Ligi (İFKL), Cuma Ligi, Cuma Birliği, futbolun, birçok yapısal değişimine öncülük ederek Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı ve sonraki dönemlere kurumsal açıdan temel oluşturarak günümüze yön veren

¹ PhD., Adnan Menderes University, Physical Education and Sports, Department of Physical Education and Sports Teaching, yasin.yildiz@adu.edu.tr

² PhD, Adnan Menderes University, Physical Education and Sports, muratozmaden@yahoo.com

³ PhD, Sakarya University, Faculty of Sport Sciences, Department of Physical Education and Sports Teaching, fikretsoyer@gmail.com

⁴ PhD, Free Resourcer, muratozmaden@yahoo.com

Keywords: Football; Institutionalization; ligler olmaları bakımından önemlidir. Leagues; Sports History; Tici.

Anahtar Kelimeler: Futbol; Kurumlaşma; Ligler; Spor Tarihi; Tici.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Giriş

Futbolun oynandığı birçok ülkeye, futbolun mucidi sayılan İngilizler tarafından götürüldüğü bilinmektedir. “Futbolun yayılmasını sağlayanlar, dünyadaki İngiliz ekonomik yayılımının aktörleridir” (Wahl, 2005). Tanzimat Dönemi’ndeki reformlar, toplumsal hayatın birçok alanında batılılaşma yönünde yenilikler getirirken, modern sporların Türkiye’ye girişini de sağlamıştır. Tanzimat Dönemi’ndeki Fransız etkisi dönemin modern okullarına beden eğitimi derslerinin girmesini sağlamış, bununla birlikte futbol (Mekteb-i Sultani) ve basketbol (Robert Koleji) gibi batılı sporlar da gelmiştir. Spor, bu dönemde okullardaki beden eğitimiyle de Avrupa’dan ithal edilen Jahn Amoros cimnastikleri denen, militarist cimnastikle özdeşleşmiştir. Osmanlı toplumunda sporun, okullarda uygulanan biçimsel beden eğitimi derslerinden atletizm, yüzme, kürek, grekoromen güreş, bisiklet gibi sporların yapılmaya başlanmasıyla beden eğitiminden bağımsızlaşması süreci, açık alanlarda oynanmaya başlanan ve kitlesel ilgiye konu olan futbolla hızlanacaktır (Fişek, 1985; Yarar, 2014).

Mekteb-i Sultani gibi dönemin modern okullarında verilmeye başlayan beden eğitimi dersleri, Osmanlı topraklarında futbolun İngilizler tarafından oynanmaya başlamasıyla gözden düşecektir. Fişek (1985), futbolun, okullarda uygulanan körü körüne itaat ve sıkı disiplin gerektiren militarist-şoven cimnastik türlerine bir tepki olarak geliştiğini ileri sürer ve bu tepkinin 1905’te kurulan Galatasaray Terbiye-i Bedeniye Kulübü’nün örgütsel yapısının bütünüyle futbola dayalı olması ve Cumhuriyet sonrası dönemde bile cimnastiğe yer vermeyişle somutluk kazandığını vurgulamıştır. Ancak İstibdat Dönemi olarak adlandırılan bu dönem, çeşitli toplumsal taleplerin kısıtlandığı ve basın sansürünün uygulandığı bir dönemdir. İstibdat Devri’nin bilhassa İstanbullu gençlere çok zor nefes aldırın ağır baskısı sonucu, en doğal hak olan iki kişinin bir araya gelme hürriyeti bile kısıtlandığı için, Türk Gençlerinin spor yapması, kulüp kurması gibi sosyal faaliyetleri, hemen hemen imkânsız gibiydi 1900 yılının başında imkânsız durumdadır (Somalı, 1989).

Futbolun açık alanda oynanması, uygun fiziki koşullar ve kalabalık bir oyuncu kadrosunu gerektirmesi dönemin ruhuna aykırı bir durum arz etmektedir. İngilizlerin ve ekalliyetin (azınlık) serbestçe oynadığı futbol oyunu, Osmanlı gençleri tarafından oynandığında, iktidarın gözünde tehlikeli bir toplumsal eylem olarak değerlendirilmiştir:

“Futbol, önce İzmir’de İngiliz Ailelerinin oturdukları Bornova semtindeki çayırarda oynanmıştı. Sonra da İstanbul’da oturan aileler tarafından Kadıköy’deki Kuşdili, Baklatarlası, Moda ve Papazın Çayırı adıyla anılan çayırarda oynanmaya başlamıştı. Bu spor İngiliz ailelerin tarafından öylesine ilgiyle karşılanmıştı ki 1890’lı yıllarda İzmir ve İstanbul karmaları arasında Kadıköy çayırlarında iddialı maçlar oynandığı da görülmüştü. Zamanla Kadıköy’deki Rum gençleri de İngilizlerin bu maçlarına katılmaya başlamışlar, hatta onların da kendi aralarında kendi aralarında takımlar kurduğunu görülmüştü. Kadıköy’de oturan Müslüman Türk gençleri ise rejimin müsamabazlığı nedeniyle saba kenarından sadece bu maçları beves ve gıpta içinde seyretmekle yetinebilmişlerdi (Atabeyoğlu 2002; San, 1973)”

O dönemde ailelerde egemen olan bağnazlık zihniyetinin yanı sıra baskıcı rejimin amansız baskısı Türk gençlerini bu yolda engelleyen iki önemli etkendi. Buna karşın, futbolla ilgilenen Türk gençleri arasında her türlü tehlikeyi göze alanlarda vardı. Bunlardan Fuad Hüsnü ve Reşat Danyal Beyler ilk Türk futbol takımını ortaya çıkarmışlardı. Ancak bunu büyük bir gizlilik içinde gerçekleştirdikleri gibi, her türlü tedbiri de elden bırakmamışlar ve takımlarına bir İngiliz adı vererek dönemin gizli servis ajanlarının dikkatinden kaçmak yoluna gitmişlerdi. İşte bu nedenle ilk Türk futbol takımı “Black Stocking (Siyah Çoraplılar)” adıyla ortaya çıkmıştır (Atabeyoğlu, 2002; TFI,

2003) . Türklerin ilk futbol kulübü olması ise dönemin ruhunu yansıtmaya açısından çarpıcı bir göstergesidir (Zelyurt, 2014).

Türkiye’de futbolun kurumlaşma sürecinde ilk spor örgütlenmeleri, (1903-1914) İstanbul Futbol Birliği (İFB), (1910-1914) İstanbul Futbol Kulüpler Ligi (İFKL), Cuma Ligi, Cuma Birliği, Türk İdman Birliği, Pazar Ligi ve İdman Birliği, futbolun, birçok yapısal değişimine öncülük ederek Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı ve sonraki dönemlere kurumsal açıdan temel oluşturarak günümüze yön veren lig ve birlikler olmaları bakımından göze çarpmaktadır.

İstanbul Futbol Birliği (İFB) (1903 – 1910)

Yabancılarla birlikte XIX. Yüzyılın başlarında başlayan kulüpleşme hareketleri sonucu, ikili olarak yapılan futbol maçları, futbola gönül verenleri tatmin etmemeye başlamış ve bir teşkilatlanmaya ihtiyaç duyulması nedeniyle, İstanbul’da kurulmuş olan Moda ve Kadıköy kulüpleri adına, James La Fontaine ve Henry Pears, Elpis kulübü adına Aleko ve İmojen elçilik gemisi takımı adına, Horace Armitage bir araya gelerek, İngiltere’de tatbik edilmekte olan futbol kaideleri ve lig statülerini getirterek bir yönetmelik hazırlamışlar ve 17 Mayıs 1903 tarihinde “İstanbul Futbol Birliği’ni (İFB) kurmuşlardır (Sümer, 1990; Ertuğ, 1977). Müsabakalar Pazar günleri oynandığından dolayı lig Pazar Ligi olarak anılmıştır.

Fişek’e (1983) göre İstanbul Futbol Birliği (İFB), aynı zamanda kulüplere dayalı, onların ortak isteklerini somutlaştıracak, kulüp üstü yetkiler kullanan çok sporlu bir federatif üst yönetime doğru atılmış ilk adımdır.

İstanbul Futbol Birliği’nin kuruluş amacı, İstanbul’daki futbol kulüplerinin düzensiz aralıklarla ve örgütsüz biçimde kendi aralarında yaptıkları özel karşılaşmaların izleyenlere yeterince doyum vermemesi ve futbola karşı kitlesel ilgi oluşturmada yetersiz kalması göz önünde tutularak anılan futbol kulüplerini tek bir lig içinde toplamak, futbol mevsiminin başlangıç ve bitim tarihleriyle lig karşılaşmalarının gün, saat ve hakemlerini saptamak, taraflara ve meraklılara futbol mevsimi başlamadan önce karşılaşmaları duyurmak, programın koşulları elverdiğince aksaksız uygulanmasını sağlamak, gerek ligin ve futbol karşılaşmalarının yönetiminde gerekse belirebilecek anlaşmazlıkların çözümünde esas alınmış bulunan İngiliz Futbol Ligi kurallarını uygulamaktır (Fişek, 1983).

İstanbul Futbol Birliği’nin görevleri, İstanbul Futbol Birliği’ni özelde futbol karşılaşmalarını ilgilendiren tüm konularda karar almak, futbol mevsiminin süresi içinde açılıp kapanmasını sağlamak, karşılaşmaların sıra, gün, saat ve hakemlerini saptamak, ana sözleşmede adları geçmeyip lige katılmak isteyen kulüplerin başvurularını inceleyerek karar bağlamak, oyuncularla kulüpleri arasındaki ilişkilerin, oyuncuların kulüp değiştirmelerinin, karşılaşma ertelemelerinin, ikinci kümeye düşme işlemlerinin ana sözleşmeye ve İstanbul Futbol Birliği kurallarına uygunluğunu denetlemek, profesyonellik yasasını uygulamak, ana sözleşmeye aykırı davranan kulüp ya da oyuncuları cezalandırmak gerektiğinde kulüplerin adına hareket edebilmektir (Fişek, 1983).

İstanbul Futbol Birliği (İFB) amaçları ve görevlerini Yürütme Kurulu tarafından yerine getirilen görevler “teknik” ve “idari” olarak ikiye ayırabiliriz. Bu yapının tam anlamıyla bir federasyon tipi bir spor örgütlenmesi olmadığını ve Cemiyetler Kanunu’nun yürürlüğe girmesine kadar geçen sürede hukuksal varlık kazanmadığını, ancak hukuksal statü böyle olmakla birlikte (İFB)’nin kuruluş ve görev amaçlarına bakıldığında bu örgütlenmenin asıl amacının yalnızca futbol karşılaşmalarının bir düzen içinde yürütülmesi değil bunun da ötesinde kulüpler ve oyuncular üzerinde sevk ve idare yetkisini kullanmak olduğu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında Birlik, bir federasyon örgütlenmesine doğru atılan ilk adım olduğu söylenebilir (Özelci,2007).

İstanbul Futbol Birliği’nin Örgüt Yapısı:

İstanbul Futbol Birliği, 1903-1910 dönemi süresince kendi içinde öz yönetime dayalı, dışa karşıya profesyonellik yasak olduğu için ekonomik içeriği bulunmayan, ama hangi kulüplerin ligin hangi kümesine alınacakları kararı birlik yönetimince verdiği için yönetsel kartel olarak işleyen federatif bir örgüt yapısında olmuştur. Örgütlenme biçimi, öz yönetimdir. Çünkü üst yönetimin kurucu üyeleri Lafontaine, Pears ve Armitage ile 1906 yılında onlara katılan Ali Sami Yen

(Galatasaray), kulüp ve birlik yöneticiliğinin yanı sıra aktif sporculuklarını da sürdürmüşlerdir. Diğer yandan örgütlenme dışı karşı kartel niteliğinde olmuştur. Çünkü üyelik için başvuran bir kulübün lige alınıp alınmayacağı konusundaki kararı eski üyeler vermekte, üstelik 1908 sözleşmesinde birinci ve ikinci kümelerin hangi takımlardan oluşacağı konusunda olası anlaşmazlıkları önlemek için bir önceki yılın sınıflandırılmasının esas alınması öngörülmekteydi. Bu nedenle aynı tarihlerde kurulan Süleymaniye, Beykoz, Vefa ve Anadolu kulüpleri lig dışında bırakılmıştır.

Bunlar İstanbul Futbol Birliği'nin örgütsel dış yönleri olmuştur. Ama asıl ilginç olan İstanbul Futbol Birliği üst yönetiminde kurucu dört kulüpten yalnızca biri olan Kadıköy Union Club'a birlik üstünde egemenliğe varan yönetsel ayrıcalıkların tanınması olmuştur. 1908 sözleşmesinde birliğin yürütme kurulunun Union Kulüp Yürütme Kurulu olduğu üst organlardan yargıçlar kurulunun Union Kulüp yönetimince görevlendirildiği, lige katılma başvurularıyla kulüp değiştirmelerin denetlenmesinde esas alınacak üye listelerinin Union Kulüp Genel Sekreterliğine gönderildiği, mevsim başındaki ad çekmeye temsilci göndermeyen kulüpler adına yetkinin Union Kulüpçe kullanıldığı, maç hakemlerinin yine Union Kulüp yönetimince belirlendiği görülmektedir. İşte, bir yandan kişileşmiş bir yönetim yapısının diğer yandan Union Kulübünki dışında kurallara uygun futbol alanlarının da bulunmayışının etkisiyle İstanbul Futbol Birliği uzun süre Union Kulüp olmuştur(Fişek, 1983).

Taşrada örgütlenemeyen Moda, Elpis, Imogene ve Kadıköy kulüplerinin bir araya gelmesiyle oluşan ve 1908 yılında Galatasaray, Fenerbahçe, Strugglers, Yasson, Dork ve Tatavla'nın eklenmesiyle (Hiçyılmaz, 1977) ikinci kümesini oluşturarak dikey lig modeline geçen İstanbul Futbol Birliği'nin yönetim yapısı, temel örgütlenme birimi olarak federe kulüplere dayanmış, kulüp temsilcilerinin meydana getirdiği bir Genel Kurul, genel kurulun seçtiği bir yönetim kurulu, yürütme kurulunun görevlendirdiği bir yargıç kurulu arasında görev dağılımı yapılmıştır (Fişek, 1983).

Dönemin siyasi anlayışına göre futbol kulüplerinin isimleri semt ve mahalle adı olarak kullanılırken aynı zamanda azınlık ve yabancıların kendilerini ifade etme isteğiyle bazı kulüp isimleri ile karşılaşmıştır. Örneğin, Rum vatandaşların Struggles (mücadeleciler) adını verdikleri kulübün (1908) adı İngilizce bir terimdir. Bununla birlikte İstanbul'un şimdiki Kurtuluş adı ile anılan eski Tatavla (beygir ahır) semtinde, Tatavla Heraklis Cimnastik kulübünü (1896) kurmuşlardır.

İstanbul Futbol Birliği'nin Merkez Örgütü:

Yürütme Kurulu: Union Clup (Kadıköy) yürütme kurulu, aynı zamanda İstanbul Futbol Birliği'nin yürütme organıdır. Bir başkan, bir başkan yardımcısı, bir genel sekreter ve yeter sayıda seçilmiş üyeden oluşur. Görevler başlığı altında sıralanan işlerin yönetim ve denetiminde sorumludur. İstanbul Futbol Birliği ana sözleşmesi hükümleri çerçevesinde somut görevleri şunlardır: Lig işlerinin ana sözleşmeye ve yerleşik kurallara uygun biçimde yürütmesini sağlar ve bu konuda kesin karar almakla görevli, lig üyesi kulüplere kayıtlı olmayan üç tarafsız kişiden oluşan bir Yargıçlar Kurulu seçmek. İzleyecek yılın liginde yer almak isteyen kulüplerin 15 Ağustos tarihinden önce başvurularını sağlar, birliğe üye olmak için ilk kez başvuran kulüplerin durumlarını inceler ve karara bağlar, kulüplerin ikinci kümeye kayıtlarını yapar, futbol mevsimi sonunda en düşük puanı toplayan ikinci küme takımını birinci kümeye çıkarır, bir oyuncunun futbol mevsimi içinde kulüp değiştirmesini ve aynı anda iki kulübe birden üye olmasını önler, karşılaşmaların Union Kulübün Kadıköy'deki Papazın Bağı (Fenerbahçe Stadi) alanında ve İngiltere Futbol Birliği kurallarına göre birinci küme için Pazar günleri 14:00-14:30 arası, ikinci küme içinde yine Pazar günü birinci küme maçlarının ilk Pazar günü açar ve anılan gün ve saatte alanda bulunmayan kulüpleri hükmen yenik sayar. Profesyonellik yasağına uyulmasını sağlar. Mevsim bitiminde en çok puanı toplayan kulübün birinciliğini onaylar ve ödülleri verir. Belirlenecek tüm anlaşmazlıkların çözümünde Ana Sözleşmenin İngilizce metnini esas alarak son sözü söylerlerdi.

Yargıçlar Kurulu: Birlik üyesi kulüplere kayıtlı olmayan ve Union Clup yürütme kurulunca seçilen üç kişiden oluşur. Birlik işleri ve özellikle lig karşılaşmaları konusunda bu kurulun alacağı kararlar kesin ve bağlayıcıdır. Üç yargıcın alacağı kararlara karşı çıkan, yazılı ya da sözlü eleştiri yönelten kulüpler

ligden çıkarılırlar. Birlik, yürütme kurulunca seçilmekle birlikte, görünürde Birlik Yürütme Kurulu karşısında özerktir.

Bu durum yukarıda sayılan kimi görev ve yetkilerin kullanılmasında bu Kulüp lehine sonuçlar doğurmaktaydı. İstanbul Futbol Birliği'nin ilerleyen dönemlerinde bu durumun olumsuz etkisi kendini iyice göstermişti. Örneğin, 1910-1911 futbol sezonu başlarken Fenerbahçe Futbol Kulübü o günkü Birlik Yönetiminde söz sahibi olmasından yararlanarak Birlik etkinliklerinde yeni kararlar almıştı. Alınan kararların kulübün aleyhine olduğu savında bulunan Yusuf Ziya Öniş'in bütün çabalarına karşın, alınan kararlar değiştirilmeyince, bu durumu protesto etmek amacıyla Galatasaray Futbol Kulübü, 1910-1911 sezonunda maçlara çıkamama kararı almıştır (Ertuğ, 1977).

Kulüpler: Statü başlığı altında sıralanan kulüpler İstanbul Futbol Birliği'nin temel örgütlenme birimleridir. 1903 yılında Beşiktaş futbol kulübünün kurulmasından sonra aynı yıl İngiliz Kadıköy kulübünden ayrılan bazı İngilizler "Moda Futbol Kulübü"nü hayata geçirmişlerdir. 1905 yılında "Galatasaray" 1907 "Fenerbahçe" Spor kulüpleri kurulmuş, 1908 yılında ülkede meşrutiyetin ilanı ile gelen özgürlük spor alanında da kendini göstermiştir. Bu dönemlerde, gayri resmi olarak faaliyetlerini sürdüren futbol kulüpleri, Meşrutiyet'in ilanı sonunda, spor kulüplerine önceden izin gerektirmeyen özel hukuk, tüzel kişiliği kazandırmıştır. Cemiyetler Kanunu ile dernek kurulmasına izin verilmesi Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe gibi eski kulüplerin resmen tesciline yol açmıştır. Ayrıca yeni birçok kulüp de bu kanun hükümlerine göre resmen kurulup tescil edilmiştir. Kanunun çıkmasıyla ilk ruhsat alan Beşiktaş kulübü olmuştur. Bununla beraber hemen aynı aylarda onayını yaptıranlar arasında Altınordu, Galatasaray, Fenerbahçe, Süleymaniye, Vefa, Beykoz, Nişantaşı, Türkgücü, Anadoluhisarı gibi Türk kulüplerinin adı geçmektedir. İlk futbol maçını aileler kendi aralarında iki takım oluşturarak yapmışlardır" (Fişek, 1985), çıkmasıyla tüzel kişiliğe kavuşmuşlardır (Somali, 1989).

3 Ağustos 1909 tarihli Cemiyetler Kanuna ön gelen dönemde dernekler hukuku ve dernek kurma hakkı konusunda herhangi bir düzenleme bulunmadığı için, bu kulüplerin bugünkü anlamıyla tüzel kişilikleri yoktur. Lig yönetiminde etkileri, karşılaşmaları yönetecek hakemler için ikişer aday önermekle sınırlıdır (Fişek, 1983).

İstanbul Futbol Birliği karşılaşmaları Pazar günleri Kadıköy'de Papazın çayırı ya da Kuşdili çayırında oynanmıştır. Mesire yeri olan Kuşdilin kalabalık olması nedeniyle karşılaşmalar daha çok Papazın çayırında yapılmıştır.

Bugünkü Fenerbahçe, stadının bulunduğu yerde Union sahası vardı ve bu saha kuralları uygun tek futbol alanı idi. Lig maçları burada oynanırdı. Futbol sever karşılaşmaları tribünden izlemek yerine alan kenarından ya da kale arkasından izlemeyi önemserdi. Maçın başlamasından sonra, oyunun heyecanı ile taç ve aut çizgisi üzerinde bulunan izleyiciler, yavaş yavaş alana girerek, oyun alanını daraltırlardı. Top taca veya auta çıktığı zaman bir kaçışma olur, futbolcular halkın arasından topu alabilmek için güçlüklerle karşılaşmaktaydılar. Zaman zaman da hakemin "Efendiler Dışarıya" şeklinde sert tondaki seslenişi duyulurdu.

Karşılaşmalar genellikle yan hakemsiz oynanır ya da eline mendil verilen ve biraz futbol seyretmiş kişiler bu görevi üstlenirdi. Union sahasının çimleri ilkbaharda uzar, kesilmesi dahi düşünülmediği için, oyuncular, rakip futbolcu iler birlikte bir buçuk karışa varan çien, papatyalar ve gelincikler arasında topu sürmeye çalışırlardı. Bu arada isteyen oyuncular gözlükle oynayabilmektedir. Karanlığa kalan karşılaşmalarda kalelerin görülmesi için, kale arkasındaki izleyiciler tarafından toplaman kâğıtlar yakılarak, aydınlık yaratılmaya çalışılırdı (Yıldız, 1979).

Futbol kulüplerini ilk kez tek sporlu federatif bir çatı altında toplayan İstanbul Futbol Liginin kuşkusuz ilk olmaktan gelen yönetsel aksaklıkları bulunmaktaydı (Fişek,1983). İstanbul Futbol Birliği'nin karşılaştığı sorunların başında hakem tayini sorunu gelmektedir. Çoğu zaman müsabakası olmayan bir takımın şöhretli oyuncularından biri üzerinde iki takım da anlaşılabilirliği takdirde sorun çözülebiliyordu. Hakemlerin ve yan hakemlerin oyun esnasında tarafların tartışması ve anlaşması ile değiştirildikleri de görülmüştür (Ertuğ, 1977).

Daha İstanbul Futbol Birliği'nin ilk yılında kronikleşen hakem sorununun yarattığı sonuçlar da ilginçti. Hakemlerin görevlendirilmeleri, iki kulübün vir ad üzerinde anlaşmalarına dayalı olduğu

için çoğu maç hakemsizlik yüzünden ertelenmiş, sadece 6 maçlık futbol mevsimi ancak sekiz ayda tamamlanabilmiştir (Fişek, 1985).

İstanbul Futbol Birliği'nin karşılaştığı ve çözemediği sorunların biri de birlik üyesi kulüplerden birinin yöntemiyle özdeşleşen kişileşmiş otorite yapısından kaynaklanmıştır. Birliğin kurucu kulüplerinden Moda ve Elpis ligden çekildikleri 1909 yılına kadar İstanbul Futbol Birliği üst yönetiminde temsilci bulundurmamışlardır. 1906 yılında Ali Sami Yen'in girmesiyle birlikte üçlü yönetim dörtlü olmuştur. İkinci küme takımlarına üstü yönetimde oy hakkı tanınmamış, ancak Fenerbahçe, Rovers ve Progres takımlarının birinci kümede yer almalarından sonra dengeler değişmeye başlamış ve bunun sonucu olarak birlik dağılmanın eşiğine gelmiştir. Kulüp sayısı artarken oyuncu sayısının artmaması, kulüpler arasında transferleri gündeme getirmiştir. Oyuncuların kulüplerini değiştirmeleri kulüpler arasında transferleri gündeme getirmiştir. Oyuncuların kulüplerini değiştirmeleri kulüpler arasında sürtüşme yaratmış, bu da birliğin dağılma sürecini hızlandırmıştır (Ertuğ, 1977; Fişek, 1983).

İstanbul Futbol Birliği'nin bir başka sorunu ise kararların üretilmesinde o an güçlü durumda bulunan kişi ve kulüplerin isteklerinin ağır basmasıydı. Bu yapı ve dengeler içinde İstanbul Futbol Birliği'nin 1909-1910 mevsimi lig maçlarına Galatasaray'ın iki takımla katılmasının kararlaştırılması ve Beykoz, Süleymaniye, Anadolu, Türk İdman Ocağı, Hilal, Nişantaşı, Türk Gücü, Anadolu Hisarı, Telefoncular ve Progres kulüplerinin üyelik başvurularının reddedilmesi, „Fenerbahçe'yi dağılma noktasına getiren sebeplerden biri olmuştur (Fişek, 1985).

Galatasaray'ın iki takımla katıldığı İstanbul liginde Fenerbahçe yalnız kalmıştır. Sahalarda yapılan çetin lig maçlarının bir benzeri kulüp idarecileri tarafından tertip komitesi içinde de yapılmaktaydı. İstanbul Futbol Birliği'nde liderlik kavgası bütün sezon devam etmiş ve bu devre esnasında Fenerbahçeliler, Progress ve Rovers isimlerinde iki kulübün futbol birliğine katılmasını sağlamışlardır. Denge bu surette kurulduktan sonra 1910 lig maçları başlarken Fenerbahçe tertip komitesinde çoğunluğun ellerinde bulunmasından faydalanacak yeni bir statü hazırlanmış ve bazı kararlar almışlardır. Bütün çabalara rağmen bu kararlar değişmeyince, Galatasaray Kulübü de protesto etmek amacıyla 1910-1911 mevsimi lig maçlarına katılmama kararı almıştır (Ertuğ, 1977). Bu son gelişmeyle İstanbul Futbol Birliği, 1910 yılında tamamen dağılmış ve yerini İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi'ne bırakmıştır.

İstanbul Futbol Birliği salt maç düzenleyen bir örgüt olmakla birlikte sporda demokrasi yolunda ülkemizin o günkü siyasal şartları içinde attığı ilk önemli adım olmuştur (Sümer, 1989).

İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi (İFKL) (1910 – 1914)

1909 tarihinde Cemiyetler Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle (İFB), 12.11.1910 tarihinde yeniden örgütlenme sürecine girmiştir (Özelçi, 2007). Galatasaray'ın 1910-1911 lig maçlarından çekilmesinden sonra Kadıköy, Galatasaray, Fenerbahçe, Strugglers ve Progres'in katılımlarıyla kurulan İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi tıpkı önceki İstanbul Futbol Birliği gibi tek sporlu (futbol) kulüplere dayalı, federatif bir lig sistemi şeklindedir. İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi'nin İstanbul Futbol Birliği'nden farkı biraz daha teknik ve yönetim ayrıntılarına girmiş olmasıdır (Fişek, 1985).

İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi başkanlığına Horace Armitage ve genel sekreterliğini de Jean Myblides yaparken, ikinci başkanlık makamını da, İstanbul Futbol Birliği'nde görev yapan Ali Sami Yen bulunmuştur. İstanbul Futbol Birliğinde Türk takımları azınlıktayken bu ligde çoğunluğu oluşturdukları görülmektedir (Sümer, 1989; Okan, 1975).

İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi'nin birinci özelliği tıpkı önceki İstanbul Futbol Birliği gibi spor yönetimi açısından kulüplere dayalı bir öz yönetim modeli ve hukuk açısından da tüzel kişiliği bulunmayan basit ortaklık olarak örgütlenmiş bir yapı olmasıdır. Ancak İstanbul Futbol Birliği'nden farklı olarak üye kulüpler 1909 Cemiyetler Kanununa göre özel hukuk tüzel kişiliği edindikleri için İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi'nin federatif yapısı içinde birimlerin yönetim ve denetim yetkileri çok geniştir. 12 Kasım 1910 tarihli Kuruluş Sözleşmesine göre eski uygulamalardan farklı olarak İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi'nin Yürütme Kurulunda bütün kulüpler ikişer temsilci bulundurmakta, kritik konuları içeren bütün kararlar oylamayla alınmıştır (Fişek, 1985).

İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi döneminde kulüplerin birçok futbolcusunun silâh altına alınmış ve vatan müdafası için sınırlara gitmiştir (Ertuğ, 1977). 20 Temmuz 1914'te Osmanlı Devleti seferberlik ilan etmiş ve iki hafta sonra da Birinci Dünya Savaşı çıkmıştır. Sürekli kulüpler arası çekişmeyle geçen lig maçları ve savaşın getirdiği olumsuzluklar nedeniyle 23 Eylül 1914 tarihinde kulüpler lig maçlarını oynamama kararı almışlardır. Böylece, 1903 yılında kurulan İstanbul Futbol Birliği'nin bir devamı olan İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi, 1910 yılında İstanbul Futbol Birliği'nin dağılmasına neden olan kulüpler arası anlaşmazlıkların sürmesi ve savaş yüzünden 1914 yılında ömrünü tüketmiştir (Fişek, 1985).

Cuma Ligi

Futbolu yaymak, futbolcu sayısını arttırmak lig maçlarına katılan takımların sayısını ve rekabeti artırarak futbolu kitleye yaymak amacıyla kurulan İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi'nin lig maçlarını hep aynı beş-altı takım arasında oynaması ve II. Meşrutiyetten sonra kurulan kulüplerin liglere yaptıkları başvurularının kabul edilmemesi çoğunluğu yeni kurulmuş okul takımlarının oluşturduğu (Anadoluspor, İstanbul Cimnastik, Darülfünun Terbiye-i Bedeniye, Sanayi Mektebi, Şehremini Mümaresat-ı Bedeniye), sonra da Fenerbahçe'nin ikinci takımıyla katıldığı Cuma Liginin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Fişek, 1985; Sümer,1988). Cuma Ligi 1912 yılında oluşturulmasına rağmen Balkan Savaşı dolayısıyla ancak 1913'de faaliyete geçmiştir (Dağlaroğlu, 1957; Atabeyoğlu,1991). Bu lige İstanbul Şampiyonlar Ligi de denilmektedir.

Cuma Liginin kuruluş amacı Türk kulüplerinin şimdiye kadar ihmal edilen umumi müsabakalarını gerçekleştirmek ve bu suretle maddi ve manevi bir yarar sağlamak bu maksatla Cuma ligine dâhil olan kulüpleri altısı birlik olmak üzere adedine ve kuvvetine göre liglere taksim etmek günümüzde geçerli olan İngiliz futbol kaidelerini kabul ve tatbik etmek, müsabakaların intizamına, kulüplerinin ve azasının nizamnameye tam riayetine, hakemin tarafsızlığının hülasa ligin tam intizam içinde cereyanına nezaret ve müsabakaların neticeleriyle vuku bulan itirazları tetkik, neticeyi tayin, müsabaka programını tanzim, ödülleri tayin ve tevzi, nizamnamede tasrih edilen vazifeleri icra ve kulüpler arasında ahengin tam husulünü temin etmektir (Fişek, 1985).

Görevleri ise Cuma Ligine dahil kulüplerin öncelikle yeknesak (tekdüze) bir formaya malik (sahip) olmalarını, sonra aza (isim) adlarını havi (olduğu) bir vesikayı lig heyeti idaresine tevdi bırakmalarını, en sonra da sene sonunda tevzi (dağıtılacak ödüllerin tedariki için sene başında her kulüpten yarım Osmanlı lirası duhuliye (giriş ücreti) alınmasını temin etmek, her sene birinci ligi teşkil eden altı en kuvvetli kulüp arasında münhal (boşluk/kontenjan) olmadıkça bir yedinci kulübü almamak kulüplerin lig heyeti idaresine bildirdikleri oyunculardan başkasını oynatmamalarını temin, kural ihlalini mağlubiyetle tecziye (cezalandırma), tekerrürü (tekrarı) halinde bu kulübü ligden ihraç etmek, Cuma ligi oyuncularından birinin sene ortasında bir kulüpten istifa ile bir başka Cuma Ligi Kulübüne girmesini veya Pazar liginde oynamasını önlemek, futbol mevsimini 15 Eylül'de başlatıp Nisan sonunda bitirmek, bitarafılığı ve vukufu (tarafsızlığı) bilinen kişiler arasından tayin olunacak üç kişinin münavabe (nöbetleşe/sırasıyla) ile hakem vazifesini ifa etmelerini temin, hakemi oyun esnasında dinlemediği veya tahkir ettiği yahut mukabiline darba (şiddete) teşebbüs ettiği yahut kaidelere ve nizamnameye (kural ve yönergeye) riayet etmediği için oyundan ihraç edilenleri beş maç, tekerrürü (tekrarı) halinde de sene sonuna kadar tecziye (cezalandırma) etmektir (Fişek, 1983).

Merkez Örgütü:

Genel Kurul (Heyeti Umumiye) ve yönetim kurulundan (Heyeti İdare) oluşmaktadır. Genel kurul Cuma Ligine dâhil olan kulüplerin ligde kayıtlı bulunan bütün azasıdır. Birincisi 15 Eylülü, ikincisi 30 Nisanı takip eden Cuma günü olmak üzere senede iki defa toplanır. 1. ve 2. Cuma liglerinin ayrı Heyeti idareleri vardır. Her ligi kendi heyeti idare eder. Cuma ligindeki kulüplerden gelecek temsilcilerin teşkil ettikleri idare heyeti bir başkan bir 2. başkan bir katip bir de sayman seçer. Yönetim kurulunun görevleri; kulüpleri adet ve kuvvetlerine göre 1. ve 2. lige taksim etmek, kulüp oyuncularının isim listelerini tutarak oyuncuların kaidelere uygun şekilde kulüp değiştirmelerine nezaret etmek, her müsabakadan önce taraf kaptanlarının husumet-i şahsiyeleri

bulunmadığına işaret olarak, el sıkışmalarını ve oyundan sonra da tarafların bir diğerinin ismini zikrederek “çok çok yaşa” diye bağırmalarını temin etmektir (Fişek, 1983).

Taşra örgütü olmayan Cuma Ligi, Pazar ligindeki kulüpler kadar ünlü olmayan okul kulüplerince kurulması, seyirci ilgisizliği ve maddi yetersizliklerden dolayı 2. sınıf lig olarak 1913-1914 mevsiminin sonunu zorlukla getirebilmiştir. Cuma Ligi, Galatasaray, Altınordu ittifakı sonucu Pazar liginin (İstanbul Futbol Birliği) dışında bırakılan Fenerbahçe’yi ancak 1914-1915 mevsiminde kazanmıştır. 1914-1915 futbol sezonunda Galatasaray-Fenerbahçe rekabeti yüzünden Pazar ligiyle güç ve popülerite olarak eşit duruma gelmiştir (Fişek, 1985).

Lig maçları başlamadan evvel Cuma Ligi’nin sloganı “İstanbul şampiyonu bu ligden çıkacaktır. İstanbul’u yalnız bu şampiyon takım temsil edebilir” şeklindeydi. Ancak İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi’nin faaliyetine son verilmesinden sonra 1914’de tekrar kurulan İstanbul Futbol Birliği (Pazar Ligi), 1914 yılından beri kurulmuş ligin kendileri olduğunu ve her yıl olduğu gibi İstanbul şampiyonu kendilerinin çıkaracağını iddia etmektedir. Cuma Liginde ise müsabakalara 5 Mart 1915’de başlanmış ve Fenerbahçe hiç yenilmeden şampiyon olmuştur (Dağlaroğlu, 1957).

Dönemin gazete ve dergilerinde “İstanbul şampiyonu kim?” başlıkları atılmakta, zaman zaman yandaş, zaman zaman kışkırtıcı tutumlarla tartışmalar kızışmaktaydı. Sonunda İstanbul Futbol Birliği’nden Galatasaray adına Ali Sami Yen, Cuma Liginden Fenerbahçe adına Elkatipzade Mustafa arasında 31 Aralık 1915 Cuma günü üç maddelik protokol imzalanmıştır. Protokolde şu maddeler yer almıştır:

- a- İstanbul Futbol Birliği şampiyonu Galatasaray ile Cuma Ligi 1. si Fenerbahçe takımları 29 Ocak 1915 tarihinde ittifak spor sahasında saat 2’de, saha ve hava şartları ne olursa olsun, mutlak olarak karşılaşacaklardır.
- b- Müsabakanın hakemi Fuat Hüsni Bey’dir.
- c- Galip taraf 1914-1915 yılı İstanbul futbol şampiyonluğu unvanından başka, Moda’da müsabakanın oynandığı topu da hatıra olarak alacaktır (Ertuğ, 1977).

Cuma Birliği Ligi: İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi, devamı olan İstanbul Futbol Birliği’nin lig şampiyonu Galatasaray ile Cuma Liginin şampiyonu Fenerbahçe’nin 29 Ocak 1915’deki maçları sonucunda Cuma Ligi şampiyonu Fenerbahçe’nin maçı kazanmasıyla bu iki lig ortadan kalkmış ve Pazar Ligi takımlarından Galatasaray, Altınordu, Anadolu ve Süleymaniye, Cuma Ligi takımlarından Fenerbahçe ve İdman Ocağı, altı takımlı tek kümeli çift devreli yeni bir lig sisteminin çatısı altına toplanarak Cuma Birliğini oluşturmuşlardır. Kurulan yeni ligin adının “Cuma Birliği” olması maçların Pazar gününden Cuma gününe alınmasından kaynaklanmaktadır (Fişek, 1983).

Cuma Birliği, İstanbul futboluna egemen olmuştur. Ancak 1918 yılına kadar lig maçlarını düzenli biçimde en az tartışmayla sürdüren bu örgütsel yapı bir yandan yeni kulüplere kapılarını kapalı tutması ve İstanbul’un işgali sırasında 1918-1919 futbol mevsimi lig maçlarını yapamaması sonucunda çözülme noktasına gelmiştir. Bu karmaşıklık içerisinde Cuma Birliği süreci Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ) nin kuruluşuna kadar devam etmiştir (Fişek, 1985).

Cuma birliği döneminde okul ve semt kulüplerinin açılması konusunda Cuma birliği ile problem yaşanması sebebiyle Türk İdman Birliği kurulmuştur. 1920’de etnik kökenli kulüplerin tekrar faaliyet gösterme isteği Pazar liginin, Anadolu’daki spor faaliyetlerinin başlamasına yönelik isteklerin de İdman Birliğinin kurulmasına yol açmıştır. Bu lig ve birliklerin faaliyetleri de TİCİ’nin 1922 kurumsallaşma dönemine kadar devam etmiştir.

Türk İdman Birliği: Cuma Birliği lig çalışmalarına devam ederken okul ve semt kulüplerinin Cuma Birliğinin 2. kümesine katılmalarına izin çıkmamasından dolayı anlaşmazlıklar tekrar başlamış ve Cuma birliğine karşı Altınörs, Beşiktaş, Beylerbeyi, Darüşşafaka, Haliç, Fener, Hilal, Kumkapı, Türk Gücü ve Üsküdar, Vefa Kulüpleri bir araya gelerek 1919 yılında Türk İdman Birliği’ni kurmuşlardır (San, 1963). Cuma Birliğinin yönetim yapısı yüzünden ortaya çıkan Türk İdman Birliği Türkiye’nin ilk çok kulüplü çok sporlu örgüt yapısı olan TİCİ’ye kadar devam etmiştir.

Pazar Ligi: II. Meşrutiyetle birlikte faaliyetlerine son veren etnik kökenli kulüpler 1920 yılında işgalin özel koşullarının etkisi ile tekrar faaliyete geçmişlerdir (Fişek, 1985). Faaliyete geçen Rum Elpis, Struggles, Pera, Ermeni Birlik, Ermeni Dork, Musevi Experance, Musevi Maccabi, İtalyan Stello ile

Türk İdman Birliği'nden ayrılan Beşiktaş, Üsküdar kulüpleri birlikte 1920'de yeni bir "Pazar Ligi" teşkil etmişlerdir (San, 1963).

Diğer bütün lig ve birlikler gibi Pazar Ligi de 22 Mayıs 1922'de Türkiye'nin ilk ulusal spor yönetimi olan TİCİ'nin kurulmasıyla noktalanmıştır (Özmaden, 1999).

İdman Birliği: Anadolu'da olan spor faaliyetleri başta futbol olmak üzere öğretmen okullarında ve liselerde yayılırken Galatasaray ve Fenerbahçe kulüp üyeleri 1913'te İzmit, Eskişehir, Konya, Isparta ve İzmir'de Atletizm, Futbol ve Hokey gibi spor dalları tanıtma kararı almışlardır. Futbolun ve diğer modern sporların Anadolu'da yayıldığı dönemde 1921 yılında Ankara'da Talimghah, Sultani İdmanyurdu, Anadolu Sanatkarlar Turangücü bir araya gelerek bir İdman Birliği'ni kurmuşlardır (Tayga, 1990).

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifaki öncesi dönem incelendiğinde, kurumsal dönem öncesi karşımıza çıkan spor örgütleri (lig ve birlikler), birbirinden farklı adlar altında ve değişik bölgelerde kurulmasına karşın, bu spor örgütlerinin ortak hedefleri "futbol" olmakla birlikte şuan ki futbol federe yapısının ilk kurumsal olmayan örgüt yapılarıdır. Türk futbol tarihinin başlangıç döneminin temelini oluşturmuşlardır. Türk spor yönetiminin tarihsel süreçte nasıl örgütlendiğini, bu örgütlerin hukuksal yapıları, kuruluş amaçları, görev ve yetkileri, etkinlik alanları ile örgüt yapıları incelenmiştir.

Kaynaklar

- Atabeyoğlu, C. (1991). Spor Ansiklopedisi. İstanbul, S.539-540-541.
- Atabeyoğlu, C.(2002) "Türkiye'de Futbolun Tarihi: Futbol Kulüpleri Nasıl Doğdu?". İstanbul: *Toplumsal Tarih* s.102.
- Dağlaroğlu, R.(1957). Fenerbahçe Tarihi, İstanbul Matbaası, s. 178-180, 480, İstanbul.
- Ertuğ, A.R. (1977)Türkiye Futbol Tarihi (1890-1923), BTGM Ankara Bölge Müdürlüğü Yayını, Ankara, s. 10-68.
- Fişek, K. (1985). 100 Soruda Türkiye'de Spor Tarihi, Gerçek Yayınevi, Gül Matbaası, İstanbul.
- Fişek, K. (1983). Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi: Dünyada ve Türkiye'de, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, Ankara.
- Hiçyılmaz, E. (1974). Türk Spor Tarihi, İstanbul.
- Okan, K. (1975).Türk Spor Tarihi, Mön Yayınları, Ankara, s.6.
- Özelçi. M.A. (2007). Türk Spor Yönetiminde Kendine Özgü Bir Yapılanma: Türkiye Futbol Federasyonu İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Özmaden, H. (1999). Cumhuriyet Dönemi İlk Spor Teşkilatı Türkiye İdman Cemiyetleri İttifaki'nin (1922-1936) Yapılanma Sürecinde Beden Eğitimi ve Sporun Fonksiyonları, Fonksiyonlardaki Değişmeler ve Toplumsal Hayata Etkileri, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- San, H. (1973). Futbol Ansiklopedisi, Ticaret Postası Matbaası, s.30, İstanbul.
- San, H. (1963) ÜNSİ, T., VAR, S., Futbol Ansiklopedisi, Türk Ticaret Postası Matbaası, s.54, İstanbul.
- Somalı, V. (1989) Teknik, Taktik Yönleriyle Futbol ve Tarihi, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Sümer, R. (1988) Sporda Demokrasi. Güven Matbaası, Ankara, s.26-27-28-31-33-60.
- Sümer, R. (1989). Sporda Demokrasi, II. Baskı, Şafak Matbaası, Ankara, s. 27.
- Sümer, R. (1990) Sporda Demokrasi 2, Şafak Matbaacılık, s.20-27, Ankara.
- Tayga, Y. (1990) Türk Spor Tarihine Genel Bakış, GSGM Yayınları, Ankara.
- Türk Futbol Tarihi. (2003). Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları, İkinci Baskı, Cilt 1-2, İstanbul.
- Yarar, B. (2014). Osmanlı'dan Cumhuriyete Geçiş Süreci Ve Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Modern Sporun Kuruluşu. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (21), s.301-317, Ankara.
- Yıldız, D. (1979) Türk Spor Tarihi, Eko Matbaası, İstanbul.
- Zelyurt, M. K. (2014) Türkiye'de Futbolun Tarihine Bir Bakış: Toplumsal Sonuçları Açısından Futbol ve Siyaset İlişkisi.

Extended English Abstract

It is known that football was brought to many countries it is played in by the English, who are considered the inventors of football. "The ones who achieved expansion of football are the actors of English economic expansion in the world" (Wahl, 2005). While the reforms in the Tanzimat Reform Era brought changes towards westernization in various aspects of social life, they also led to the entrance of modern sports into Turkey. The French effect in the Tanzimat period led to the introduction of physical education classes in the modern schools of the time, and thus, western sports such as football (Mekteb-i Sultani) and basketball (Robert Koleji) were also introduced. In this period, sports were associated militarist gymnastics also known as Jahn-Amoros gymnastics, with the physical education classes at schools. The process of independence of sports in the Ottoman society from physical education that started from figural physical education classes and extended to the adoption of sports such as athletics, swimming, rowing, Greco-Roman wrestling and cycling would be made faster with football, which started to be played in open spaces and became a subject of personal interest (Fişek, 1985; Yazar, 2014).

Physical education classes that started to be given in the modern schools of the period such as Mekteb-i Sultani would fall out of favor with the English starting to play football on Ottoman soil. Fişek (1985) argued that football developed as a reaction to the militarist-chauvinistic types of gymnastics that are implemented in school and require blind submission and strict discipline, and emphasized that the situation became more tangible as the Galatasaray Terbiye-i Bedeniye Kulübü founded in 1905 had an organizational structure based completely on football and did not include gymnastics even in the period of the Republic. However, this period known as the Period of Autocracy was an era where various social demands were restricted and the press was censored. As even the fundamental freedom to gather as two people was restricted because of the heavy oppression of the Period of Autocracy especially on young people in Istanbul, it was almost impossible in the beginning of the 1900s for Turkish young people to take part in sports and social activities such as establishing clubs (Somalı, 1989).

The fact that football is played in an open space, requires certain physical conditions and a crowded team of player, presented a situation that contradicted the spirit of the period. When the game of football which was being played freely by the English and the minorities was played by Ottoman youngsters, it was interpreted as a dangerous social act in the eyes of the government:

"Football was first played in İzmir on the grass in the district of Bornova, where English families resided. Later, it started to be played by families living in Istanbul on the grasslands located in Kadıköy known as Kuşdili, Baklatarlası, Moda and Papazın Çayırı. This sport was attracted so much interest in English families that, ambitious matches were held in 1890s between İzmir and İstanbul mixed teams. In time, Greek youngsters in Kadıköy started to join these matches with the English, and it was even seen that they formed teams amongst themselves. Muslim Turkish youngsters living in Kadıköy could only watch these matches from the side with enthusiasm and envy, because of the intolerance of the regime" (Atabeyoğlu 2002; San, 1973).

The bigoted mindset dominant in families at that time and the constant pressure of the oppressive regime were two important factors that obstructed Turkish youth in this matter. Despite this, some young Turkish people who were interested in football took their chance with all kinds of risks. Among these, Fuad Hüsnü Bey and Reşat Danyal Bey formed the first Turkish football team. However, while they achieved this in great secrecy, they did not leave anything to change and chose the way of avoiding the secret service agents of the period by naming their team in English. This is why the first Turkish football team was named "Black Stocking" (Atabeyoğlu, 2002; TFT, 2003). It is a striking indicator of reflecting the spirit of the period that it was the first football club of the Turks (Zelyurt, 2014).

As a result of club-formation movements that started with foreigners in the beginning of the 19th century, friendly football matches started to not satisfy football enthusiasts anymore, there was a necessity for organization, and thus, representatives of Moda and Kadıköy clubs founded in Istanbul, Lames La Fontaine and Henry Pears, representatives of the club Elpis, Aleko and İmojen

embassy vessel representatives, and Horaca Armitage gathered, created a directive by adopting the football criteria and league statuses being applied in England, and established the Istanbul Football Union (İFB) on 17 May 1903 (Sümer, 1990; Ertuğ, 1977).

After the introduction of the Law of Societies in 1909, İFB went into a reorganization process on 12 November 1910 (Özelçi, 2007). Istanbul Football Clubs League, established by participation of Kadıköy, Galatasaray, Fenerbahçe, Strugglers and Progres following Galatasaray's withdrawal from 1910-1911 league matches, was in the form of a federative league system based on single-sport clubs as in the case of Istanbul Football Union. The difference of Istanbul Football Clubs League from Istanbul Football League was that it went into further details in technique and administration (Fişek, 1985).

Istanbul Football Clubs League, which was established with the purpose of spreading football, increasing the number of football players and expanding football to the masses by increasing the number of teams and strengthening competition, continued playing league matches among the same five-six teams, and the applications by clubs established after the 2nd Period of Constitutional Monarchy were not being accepted by the leagues. This led to the emergence of the Friday League, consisting mostly of newly-established school teams (Anadoluspor, İstanbul Cimnastik, Darülfünun Terbiye-i Bedeniye, Sanayi Mektebi, Şehremini Mümaresat-ı Bedeniye), and later joined by Fenerbahçe's second team (Fişek, 1985; Sümer, 1988).

The first sports organizations in the process of institutionalization of football in Turkey, (1903-1914) Istanbul Football Union (İstanbul Futbol Birliği) (İFB), (1910-1914) Istanbul Football Clubs League (İstanbul Futbol Kulüpler Ligi) (İFKL), Friday League (Cuma Ligi), Friday Union (Cuma Birliği), Turkish Training Union (Türk İdman Birliği), Sunday League (Pazar Ligi) and Training Union (İdman Birliği) are known as leagues and unions that set the institutional foundations of the Turkish Training Society Association (Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı) and following periods by pioneering various structural transformations of football, as well as shaping the present time.